

**BASIN-YAYIN ORGANLARININ YENİ KORONAVİRÜS (COVID-19)
HASTALIĞIYLA İLGİLİ GELİŞMELERİ TOPLUMA YANSITMALARI VE
BU SALGIN HASTALIĞIN ETKİLERİNİN TURİZM AÇISINDAN
İRDELENMESİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

**Reflections of Media Organs on the Developments Regarding the New
Coronavirus (Covid-19) Disease to the Society and Examination of the Effects
of This Epidemic in Terms of Tourism: The Case of Istanbul Province**

Yüksek Lisans Öğrencisi OĞuz ÇAM

Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

oguzcam911@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-3222-3367

Dr. Öğr. Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU

Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi

hcilginoglu@kastamonu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-6787-3397

Öz

Bu araştırmanın amacı; basın-yayın organlarının Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığıyla ilgili gelişmeleri topluma karşı nasıl yansıttığı ve bu salgın hastalığın turizm sektörünü nasıl etkilediği hakkında insanları bilgilendirmektir. Yine aynı şekilde çalışmada; İstanbul halkının Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığına karşı tutumlarının nasıl olduğu, pandemi sürecinde ne tür tedbirlerin alındığı, tedbirlere uyulduğu veya uyulmadığı, hayatlarında ne şekilde bir değişim söz konusu olduğu, turizm alanındaki olumsuzlukların nasıl gerçekteğtiği vb. gibi konulara açıklık getirmeye çalışılmıştır. Salgın hastalıklar hususunda gelişen olaylara yeni bir soluk kazandırmak, fikir önerileri sunmak, turizm literatürüne kayda değer yeni bilgiler kazandırmak küresel açıdan önem teşkil etmektedir. Bu araştırmada sosyal bilimlerde araştırma metotlarından olan nitel araştırma metodu kullanılmış ve söz konusu araştırmanın verileri doküman analizi tekniği kullanılarak elde edilmiş, betimsel analiz tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın evrenini; Türkiye, örneklemini ise; İstanbul oluşturmaktadır. Araştırma İstanbul ili ile sınırlandırılmış ve İstanbul dışındaki iller çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırma esnasında yararlanılan kaynaklardan elde edilen bilgilerin objektif bilgileri yansıttığı varsayılmıştir.

Anahtar kelimeler: İstanbul, Yeni Koronavirüs (Covid-19), Sağlık, Turizm, Turist.

Abstract

The purpose of this research; to inform people about how media and media reflect the developments regarding the New Coronavirus (Covid-19) disease to the society and how this epidemic affects the tourism sector. Still working in the same way; how is the attitude of the people of Istanbul against the New Coronavirus (Covid-19) disease, what kind of measures are taken during the pandemic process, what measures are followed or not, what kind of change is in their lives, how negativities in the field of tourism occur, etc. It has been tried to clarify such issues. It is of global importance to bring a new breath to the events developing in the field of epidemic diseases, to offer idea suggestions, to bring significant new information to the tourism literature. In this study, qualitative research method, which is one of the research methods in social sciences, was used and the data of the research in question were obtained using the document analysis technique and evaluated using the descriptive analysis technique. The universe of the research; Turkey, the sample; constitute Istanbul. The research was limited to the province of Istanbul and provinces other than Istanbul were not included in the study. It is assumed that the information obtained from the sources used during the research reflects objective information.

Key words: Istanbul, The Nowel Coronavirus (Covid-19), Health, Tourism, Tourist.

Giriş

İnsanlar hastalıkların iyileştirilmesi için çok emek sarf etmektedirler. Sağlıksız bir ortamda bulunan yerel halk ve turistler kendilerini aşırı tedirgin hissetmektedir. Hijyen ve sanitasyon kurallarına uyulması, uymayanların uyarılması, bu kuralların her alanda yeterince uygulanması oldukça önemli olmaktadır. Gerekli önlemler alındığı takdirde, insanların salgın hastalık konusunda üzüntü duygusu azalma gösterecektir.

Tüm dünyayı etkisi altına alan, Çin-Vuhan'da ortaya çıkan salgın hastalık dünyanın gündemine bomba gibi düşmüş bulunmaktadır. Bu salgın hastalık oldukça ölümcül olmaktadır. Dünya üzerindeki bütün ülkeleri ilgilendirmektedir, çünkü kıtalar arası yayılabilme özelliğine sahiptir. Gerekli hijyen koşullarının sağlanıp, insanların bu salgın hastalık konusunda bilinçli olmaları hususunda gerekli tedbirlerin en yüksek seviyede alınması önem arz etmektedir. Hastalıkların önlenmesi ve iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalara hız kazandırılması gerekmektedir. Dünyanın en kalabalık ülkesi olan Çin'de başlayan, dünyanın pek çok bölgesinde hayatları alt üst eden bu salgın hastalık insan yaşamını çok olumsuz etkilemekte, insanları hem fiziksel hem de ruhsal olarak bir bunalımın içerisine sürüklemektedir. Dünya üzerinde pek çok insan Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığına yakalanmıştır. Bu hastalıktan dolayı da hayatını kaybedenlerin oranının çok yüksek olduğu ifade edilebilir.

Teknolojinin gelişmesi, sağlık alanında birçok yenilikleri ve gelişmeleri de beraberinde getirmektedir. Teknoloji sayesinde tanı koyma ve teşhis etme süreleri kısalmaktadır. İnsan ömrü süresi uzayabilmektedir. Sağlıklı bir şekilde insanlar ömürlerini sürdürebilmektedirler. Teknoloji, salgın hastalıkların kontrol altına alınabilmesinde çok önemli olarak görülmektedir.

Turistler seyahat yasaklarının olması nedeniyle isteklerini ve ihtiyaçlarını yerine getirme hususunda zorlanmaktadır. Turistler açısından sağlık turizminin önemi son zamanlarda daha çok anlaşılmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber, insanların hayatlarında pek çok yenilik ve kolaylıklar görülmeye başlamıştır. Teknoloji başta sanayi sektörü olmak üzere sağlık, turizm, kozmetik, gıda ve tekstil gibi birçok alanlarda ürün ve hizmet kalitelerinin iyileştirilmesi, müşterilerin memnuniyet ve sadakatının kazanılması, zamandan tasarruf edilmesi, mevcut giderlerin azaltılması, iletişim ağının genişletilmesi ve benzeri açılardan önem arz etmektedir. Turizm ve sağlık sektörlerinde de teknolojiden olabildiğince yararlanılmaktadır. Turizm sektörü ile sağlık sektörü arasında çok güçlü bir bağ bulunmaktadır. İnsanların hayatlarında sağlık önemli bir yer tutmakta ve insanlar seyahat gerçekleştirecekleri ülkelere ve turizm destinasyonlarına gitme planları oluştururken öncelikle can ve mal varlığının güvende olmasını arzu etmekte ve ona uygun yerleri tercih etmektedirler. Bu kapsamda salgın hastalıklar turizm faaliyetlerinin önünde çok büyük engel teşkil etmektedir. Salgın hastalıklar insanları derinden etkilemektedir. Ülke ekonomisine zarar vermekte, gerek ülke içindeki insanların gerekse de ülke dışından gelen insanların üzerinde olumsuz bir duygu ve düşünce oluşturmaktadır. Günümüzde Çin’de baş gösteren bir hastalık olan Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığı insanların can güvenliğini tehdit etmektedir. Bu salgın hastalık nedeniyle, ulaşım imkânları kısıtlanmış, sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş, ücretsiz maske dağıtım hizmeti gerçekleştirilmiş ve insanlar her zaman bu salgın hastalıkla ilgili bilinçlendirilmeye (maske ve eldiven kullanmadan sokağa çıkılmamalı, selamlaşırken fiziksel temasta bulunulmamalı, kişisel hijyene ve sanitasyona önem gösterilmeli, sosyal mesafe kurallarına uyulmalı gibi) çalışılmıştır. Maskesiz sokağa çıkanlara para cezası kesilmiştir. Turizm alanında ise çok büyük ekonomik kayıpların yaşanmasına neden olan Yeni Koronavirüs (Covid-19); hizmet işletmelerinin (otel, restoran, kafe, lokanta vs. gibi) kapanmasına yol açmış, turistlerin seyahatlerini kısıtlamış veya tamamen engellemiş, turizm sektörü çalışanlarının işsiz kalmasına sebebiyet vermiştir. Dünya üzerinde bu salgın hastalıktan dolayı hayatlarını kaybedenler için de birçok ülke Çin’e dava açmıştır. Salgın hastalığın Çin-Vuhan’daki bir hayvan pazarında ortaya çıktığı ve böylece dünyaya yayıldığı bilinmektedir. Olayların arka yüzünde ise; bu salgın hastalığın bir laboratuvarında üretilip dünyaya bilinçli olarak yayıldığı, bu hastalık için aşı üretildiğinde de aşının insanlığı kontrol altına almak için belirli etkileri ve özelliklerinin olacağı iddia edilmiştir; ama bu iddiaların şimdiye değin bir kanıtına veya ipucuna dair bilgilere rastlanılmamıştır.

1. Yeni Tip Koronavirüs (Covid-19)

Yeni Tip Koronavirüs (COVID-19), ilk defa Çin’in Vuhan şehrinde aralık ayının son günlerinde solunum yolu semptomları (nefes darlığı, öksürük, ateş) gelişen bir grup hasta üzerinde gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda 13 Ocak’ta tanımlanan virüs olmaktadır. Salgın hastalık başlangıçta bu bölgedeki, deniz ürünlerinde ve hayvan pazarında olan kişilerde saptanmıştır. Daha sonraki zamanlarda, kişiden kişiye bulaşım Vuhan kenti başta olmak üzere Hubei Eyaleti’ndeki öbür kentlere, Çin’in öbür eyaletlerine ve dünya üzerindeki diğer ülkelere yayılmıştır. Koronavirüsler, hayvanlar

ya da insanlarda hastalığa sebep olabilecek büyük virüs ailesi olmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2020a). Elleri yıkamak, virüsün bulaşmış olduğu kişiler ile direkt olarak temasta bulunmamak, evcil ve evcil olmayan hayvanlar ile temas kurmaktan kaçınmak gibi genel temizlik ve hijyen kurallarına uyulması tavsiye edilmektedir (Deutsche Welle, 2020).

Hastalık; başlıca olarak damlacık yolu ile bulaşmaktadır. Virüs hasta kişilerden hapsırma ve öksürme yolu ile ortaya saçılan damlacıklarla ve hastaların elleriyle ağız, göz ve burnuna temas etmesiyle bulaşabilmektedir (T. C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2020b).

Covid-19 ile insanların yaşantısının aldığı olağanüstü hal, insanların birtakım yeni tecrübeler edinmesini sağlamaktadır. Sosyal mesafeye dikkat etme, evde çalışma, sokağa çıkamama, yeni bir zaman algısı vb. bu tecrübeler arasında sayılabilmektedir. Bütün bunlar önceden yaşanan, insanların normal olan homokronik zaman algısının ve seri tempo içinde varlığı devam ettirilen bir yaşantının dışarısına çıkıldığı manasına gelmektedir. Bu durumlar insanların dengelerini bozmakta ve ev içinde sıkılmaya ve bunalmaya neden olmaktadır (Yeni Medya, 2020).

Yeni Koronavirüs (Covid-19) ile ilgili olarak yakın zaman diliminde gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde virüsün dünyaya yayılmasında, virüs taşıyan bireylerin gerçekleştirdikleri yolculukların etkin olduğu ortaya çıkmaktadır (Wilson ve Chen, 2020:2). Bu tür bir hal de, ulusal hükümetleri seyahat sağlığı hususunda birçok tedbir almaya itmektedir. Covid-19 virüsünün yayılmasını yavaşlatma ve durdurma amacıyla alınan seyahat önlemlerinin etkilediği sektörlerin başında da turizm sektörü gelmektedir (Acar, 2020:13).

Dünya Turizm Örgütü (DTÖ) salgın hastalıkla ilgili yaşanan gelişimleri merakla ve kaygıyla takip ederek, uluslararası toplum sağlığı bakımından tehdit unsuru oluşturan bu salgın hastalığa karşı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önlem kararlarını kaynak olarak resmi web sayfasından gerçekleştirmiş olduğu duyurularla bilhassa yolculuk yapan ve yolculuk planları olan bireyleri sorumlu bir şekilde devamlı olarak uyarmaktadır. DTÖ tarafından gerçekleştirilen uyarılarda, durum turizm sektörü bakımından güçlük taşısa da önceliğin birey ve toplumun sağlığını korumak olduğu önemle açıklanmaktadır (UNWTO, Tourism and Coronavirus Disease (COVID-19), 2020).

Yeni Tip Koronavirüs (Covid-19) uluslararası seviyede tüm turizm etkinliklerini etkileyecektir. Turizm sektörü içinde çalışmalarını sürdüren orta ve küçük çaptaki işletmelerde bu zararın daha çok hissedileceği öngörülebilmektedir (Acar, 2020:14).

Herhangi bir topluluk veya bölgede belli bir hastalığın, içerisinde bulunan ayda veya mevsimde normalde beklenen sayılardan daha çok kimsede görülmesi salgın (epidemi) olarak tanımlanmaktadır (Öztek, 1998:425; Aydın, 2006:1). Bir bölgede devamlı ve belli aralıkta seyreden bir hastalık, çevreyle alakalı koşulların salgına dönüşebileceği gibi, o bölge içinde uzun senelerdir görülmeyen hastalıktan tek bir vaka çıkması da salgın tedbirlerinin alınmasını gerektirebilmektedir (Beaglehole vd., 1993; Öztek, 1998:425; Aydın, 2006:2). Bazen salgın, farklı ülkeler ya da kıtalarda toplulukların büyük bir bölümüne tesir edip pandemiye dönüşebilmektedir (Tezcan vd., 1995; Aydın, 2006:2). Küçük çapta olan salgınlara "endemi", daha büyük çapta

olan salgınlara (bir ülkeyi etkileyecek biçimde) “epidemi”, dünyanın büyük kısmını etkisi altına alan salgınlara ise de “pandemi” ismi verilmektedir (<https://www.sorhocam.com/konu.asp?sid=1481&endemi--epidemi-ve-pandemi-nedir.html>).

Toplumsal açıdan bakıldığında, salgın kelimesinin kişiler arasında yayılmaya başlaması ile bile gündelik yaşamın akışını bozabilecektir. Toplumsal düzenin bozulması bazen yersiz kuşku ve korkular, bazen de somut nedenler sonucu olabilmektedir. Salgının kontrol altında tutulmasına en büyük mani bazen panik ve korku içinde olan, katılımcı olmayan toplumun kendisi olabilmektedir. İnsanlar buldukları yerlerde uzun süre kalabilmekte veya evlerini terk etmek mecburiyetinde kalabilmektedirler. Besin ve su kaynaklarından, toplu taşıma vasıtalarından faydalanmaları ortadan kalkabilmektedir. Okullar, hem salgın hastalığın önüne geçilmesi amacıyla hem de eğitim verecek yeterli sayıda öğretmen olmaması sebebiyle eğitime ara vermek mecburiyetinde kalabilmektedirler. Sağlık personeli, gerek iş gücü, gerek ise fiziki olanaklarının mühim bir bölümünü salgınla mücadelede ayırma zorunda kalabilmektedir. Sağlık hizmetlerinin işleyişinde çeşitli aksamalar yaşanabilmektedir (Eren, 1989; Aksakoğlu ve Ellidokuz, 1996:80-98; Aydın, 2006:15).

Genel olarak bulaşıcı hastalıklardan, dolayısı ile salgınlardan korunmak amacıyla alınması gereken tedbirler içerisinde şunları sıralamak mümkündür:

- İlk olarak kişisel hijyen olmak üzere bulaşıcı hastalıklardan korunma usulleri ve bu hastalıkların semptomları hakkında halka sağlık eğitimleri verilmesi gerekmektedir.
- Annelere beslenme eğitimi verilmelidir. Bilhassa çocukların beslenme bozukluklarında ağır enfeksiyonlar geçirebilecekleri hatırlanmalı ve beslenme bozuklukları düzeltilmelidir.
- Suyun miktar olarak yeterliliği sağlanmalı ve klorlanmalıdır.
- Hayvan ve insan atıkları sağlığa zarar vermeyecek bir biçimde yok edilmeli ve çevre olumlu hale getirilmelidir.
- Aşıyla korunulabilir hastalıklara karşı duyarlı bireylere aşı yapılmalı ve oldukça fazla birey bağışık duruma getirilmelidir.
- Gıda denetimleri gerçekleştirilmelidir.
- Bulaşıcı hastalıklar ile mücadele konusunda yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.
- Salgın kontrol planları yapılmalıdır. Belli zaman aralıklarında revize edilmesi gerekmektedir.
- Laboratuvar hizmetleri geliştirilmelidir.
- Sektörler arasında iş birliği sağlanmalıdır.
- Bulaşıcı hastalık ortaya çıktığında mücadele edebilmek için araç-gereçler önceden belirlenmiş ve temin edilmiş olmalıdır. Bulaşıcı hastalıklara karşı müdahale edecek ekip önceden belirlenmeli, bu konu hakkında yeterli eğitimi almış olmalı ve acil durumlar için hazır bulundurulmalıdırlar.

- Bulaşıcı hastalıkların önüne geçilmesi hususunda klinik ve epidemiyolojik araştırmalar gerçekleştirilmeli ve bu araştırmalar desteklenmelidir (Tezcan, 1992:134-160; Akın vd., 1996; Aksakoğlu ve Ellidokuz, 1996:80-98; Aydın, 2006:17-18).

Salgın hastalıkları, siyasi istikrarsızlık, iç çatışma, ülkeler arasında gerçekleşen savaşlar, doğal afetler ve benzeri krizler, yalnızca krizin ortaya çıktığı ülkeyi ya da ülkeleri değil, tüm bölgeyi etkisi altına alabilmekte, krizin bölgesel hatta global boyutta yaşanmasına sebep olabilmektedir. Turizm talebi krizin etkisine ve büyüklüğüne göre değişiklik gösterebilmekte ve ekonomik kayıpların yaşanması kaçınılmaz olabilmektedir. Günümüzde ülkelerin birbirleriyle bağlantılı duruma gelmesinden ötürü, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen kriz, yalnızca o ülkeye mahsus kalmamakta, dünyanın öbür ülkelerini ve bölgelerini de etkileyebilmektedir. Bunun neticesinde turistik seyahat kalıpları tekrardan biçimlenmekte, turizm sektörü büyük problemler ile karşı karşıya kalabilmekte, pek çok sıkıntı ve problem yaşanabilmektedir (Ritchie, 2004:670; Köşker, 2017:217).

2. Turizm ve Turist Sağlığı

Turizm sağlığı, turizm faaliyetlerinin belli bir bölgeye etkilerinin bir bütün olarak incelenmesini ihtiva etmektedir (Pike, 2005; Çılğinoğlu, 2018:77). Turizm sağlığı kapsamında; turizm sektöründe çalışanların sağlığı, turistlerin sağlığı, turizm işletmelerinin buldukları çevrenin sağlığı ve genel manada ise toplum sağlığı değerlendirilmektedir (Caballero-Danell ve Mugomba, 2007; Çılğinoğlu, 2018:77).

Turist sağlığı ise; turizm bölgelerinde sürdürülen yaşama ilişkin temel sağlık, ilkyardım, acil tedavi, yoğun bakım hizmetlerinin yürütülmesi ve benzeri kapsamda değerlendirilen her türlü sağlık sorununu içine alan ve turistlerin her türlü bulaşıcı hastalıklardan ve kazadan muhafaza edilmesine yönelik alınan tedbirlere dayanan bir kavram olmaktadır (Crouch ve Ritchie, 1999; Çılğinoğlu, 2018:77). Turist sağlığı, turistlerin bireysel ve grup olarak sağlık gereksinimleri, koruyucu, tedavi edici ve kişisel hijyene ilişkin bütün gereksinimleri içermektedir (Bilal ve Sevin, 2000:92; Atabey ve Yokuş, 2016:196). Turistler ile ilgili sağlık problemleri arasında; seyahatin sebep olduğu sağlık problemleri, hastalıkların taşınması, turistlerin kendisinden kaynaklı olan problemler, gezilen bölgeyle ilgili olan riskler gelmektedir (Bilal ve Sevin, 2000:93; Atabey ve Yokuş, 2016:196). Turistlerin yolculukları sırasında hastalanmaları turist sağlığı kapsamında değerlendirilmektedir. Turistlerin bu süre içerisinde hasta olmalarının en mühim sebebi ise, bulaşıcı hastalıklara maruz kalmalarıdır (Rezende-Parker vd., 2003; Çılğinoğlu, 2018:78). Yolculukları sırasında kısa süreliğine de olsa, alışmış oldukları ortamdaki uzaklaşan ve tamamıyla yeni ve yabancı bir ortama adapte olma durumunda kalan turistlerin; bu süre içerisinde beslenme düzeninden, yedikleri yiyeceklerin çeşitlerine ve bu yiyeceklerin pişirilme yöntemlerine, içtikleri suya, barınmış oldukları ortama, çevre ve iklim şartlarına kadar pek çok farklı hususta alışkanlıklarını değiştirmeleri gerekmekte ve bu hal de hastalıkları beraberinde getirebilmektedir (Therkelsen, 2003; Çılğinoğlu, 2018:78).

Turistik bölgeler ile ilgili sağlık problemleri arasında; bir ülkede aşıyla korunulabilir hastalıkların çözümlenmemiş olması, sağlık alt yapılarının eksikliği, yetiştirilmiş

eleman eksikliği, turistler ile iletişim kurulabilecek sağlık birimlerinin ve elemanlarının olmaması / eksik olması, acil bakım hizmetlerinin yeterli olmaması, çevre sağlığı hizmetlerinin eksiksiz bir şekilde yerine getirilememesi, yerel yönetimler ile sağlık kuruluşları arasındaki iletişim ve iş birliği eksikliği problemleri gelmektedir (Güler ve Çobanoğlu, 1994:33). Yolcu, seyahat gerçekleştirdiği bölgelere hastalık taşıyabileceği gibi, bu alanlardan aldığı hastalıkları ülkenin ve dünyanın başka bölgelerine taşıyabilmektedir. Buradaki en mühim problemlerden bir tanesi gidilen ülkelerde tanı yetersizliğinin yaşanabilmesi veya yolcunun inkübasyon sürecini tamamlamadan döndüğü ülkede tanı konuluncaya değin taşıyıcı olarak hastalığı yaymasıdır (Güler ve Çobanoğlu, 1994:38).

3. Turizm ve Salgın Hastalığa Yönelik Bir Değerlendirme

Turizm, talep boyutu itibarıyla ortaya çıkan çeşitli durumlara karşı olumlu ya da olumsuz bir biçimde ani tepkiler gösterebilen dinamik yapıya sahip olmaktadır. Global çapta ilgiyle takip edilen, yapıldıkları alanlara çok ciddi rakamlarda ziyaretçi akışı sağlayan ve ev sahibi olan ülkelerde gelir yaratıcı bir etkiye sahip olan faaliyetler veya varış noktalarının sahip olduğu ve onları benzersiz yapan cazibeler turizm sektöründen sağlanan gelir üzerinde pozitif bir etki meydana getirirken; salgın hastalıklar, terör saldırıları ve siyasi olaylar gibi beklenilmeyen ve yaşanılması istenmeyen birçok durum da global ölçekte seyahatle ilgili yapılan planların değiştirilmesi, rezervasyonların iptal edilmesi ve sınırların salgının görüldüğü ülke yurttaşlarına kapatılması gibi turizm sektörü bakımından olumsuz neticelere sebep olmaktadır. Öngörülemeyen durumlar arasında bulunan salgın hastalıklar meydana geldiği destinasyona olan güvenin azalmasına neden olmaktadır (Çeti ve Ünlüöner, 2019:109-110). Ancak salgınlar, siyasi olaylar ya da terör saldırılarından farklı olarak meydana geldiği destinasyonların dışında yayılma etkisi gösterme nedeniyle küresel çapta pek çok tedbirin alınmasını gerektirmektedir (Acar, 2020:8).

Quilty vd. (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada havaalanları giriş-çıkışında salgının kontrol edilebilmesi amacıyla oldukça önemli olan termal kamera taramalarının faaliyetleri değerlendirilmiş ve enfekte olmuş yolcuların tam olarak %46'sının belirlenemeyeceği ifade edilmiştir.

Günümüzde birçok insan tarafından dijital medya kanalları kullanılarak iletişim sağlanabilmektedir. Bu alanlardaki haberler ve bilgiler kısa süre içerisinde geniş kitlelere yayılabilmektedir. Yeni Koronavirüs hastalığı haberinin de internette geniş yankı bulması insanları korkutmakta ve insanların olumsuz bir ruh haline bürünmelerine sebep olmaktadır. Çin'den gelen ürünler, virüs bulaşma tehlikesine yönelik olarak çoğunlukla tercih dışı bırakılabilmektedir. İnsanlara çoğu zaman "evde kalın" çağrısı yapılmaktadır. İş olanakları azalmakta, insanlar ücretsiz izinlere çıkarılabilmektedir. Salgın hastalıklarının önüne geçilmesinde ve etkisinin azalmasında devlet otoriteleri önemli rol oynamaktadır. Alınan tedbirler ve yönlendirmeler sayesinde salgın hastalıklara karşı korunma yolları ile insanlar bilinçlendirilmiş olmaktadır. Her zaman sosyal mesafeye dikkat etme çağrısı yapılmaktadır. Plastik eldiven ve maske kullanımı da insanların aldığı önemli tedbirler arasında olmaktadır. Salgın hastalık nedeniyle turizm faaliyetleri neredeyse durma noktasına gelmektedir.

Turizm, krizlerden en çok etkilenen sektörler arasında yer almaktadır. Salgın hastalığı yaydığı gerekçesiyle bu durumlardan çoğunlukla Çin'in sorumlu tutulduğu düşünülmektedir. Birçok ülke, salgın hastalığı yaydığı için Çin'e tazminat davası açmıştır. Birçok ülke, ülkesine giriş ve çıkışları durdurmuş, hatta ülke içindeki il dışarisına bile seyahatleri yasaklamıştır. Yollarda yapılan denetimler artırılmıştır. Okullarda uzaktan eğitim sistemine geçilmiş, sokağa çıkma yasakları uygulamaya konulmuştur. Sağlık personellerine verilen değer daha da artmıştır.

Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığı, siyasi problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Çin'de bu tür salgın bir hastalığın baş göstermesi, Çin'in ülke imajının zedelenmesine, turistlerin tercih destinasyonlarını değiştirip Çin'e seyahat planlarında pek yer vermemesine, Çin ile yapılan uluslararası ticaretlerin azalmasına ya da tamamen ortadan kaldırılmasına sebebiyet verebilmektedir. Çin'de ortaya çıkan salgın hastalık dünya üzerindeki pek çok ülkede görülmüştür ve insanlığın ortak problemleri arasında bulunmaktadır. Bu salgın hastalığın olumsuz etkilerinden dolayı ülkelerin ekonomileri günden güne zarar görmektedir. Yine bu salgın hastalığın olumsuz etkilerinden dolayı pek çok sosyal alan güvenlik nedeniyle kapatılmıştır. İnsanlar bu salgın hastalığın en yakın zamanda bitmesini temenni etmektedirler.

Bazı ülkeler tarafından Çin Hükûmeti'nin Çin'de Koronavirüs hastalığına yakalananların ve bu hastalıktan dolayı da hayatını kaybedenlerin sayısının gerçek olarak açıklanmayıp eksik olarak açıklandığı düşünülmektedir.

Salgın hastalığın ortaya çıkmasından sonraki dönemde her şey kötüye doğru ilerlemektedir. Ülkeler arasındaki siyasi çatışmalar artış göstermektedir. Ülkelerin ekonomileri çok büyük zarar görmektedir.

Koronavirüs salgınının etkilediği sektörlerin en başlarında kuşkusuz turizm sektörü gelmektedir. İnsanların seyahatlerinin kısıtlanması veya yasaklanması, çeşitli tur ve organizasyonların ileri tarihe ertelenmesi veya iptal edilmesi, işletmelerin kapatılması, turizm sektöründe çalışan personelin izne çıkarılması (bu personelin ise genellikle ücretsiz izne çıkarıldığı düşünülmekte) gibi pek çok durum söz konusu olmaktadır. Hal böyle olunca da turizm faaliyetleri de sekteye uğramaktadır.

Salgın dolayısı ile ülkelere giriş ve çıkışlar yasaklanabilmektedir. Farklı ülkelere seyahat eden turistler seyahat gerçekleştirdikleri ülkelere diğer ülkelere gidememe gibi durumlar ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Salgın hastalıklarının önüne geçmek isteyen bazı kolluk güçleri insanlara karşı aşırı tepkiler verebilmekte, bazen onlara şiddet göstermeye kadar durumları ilerletebilmektedirler.

Panik olma duygusu insanları yanlış davranışta bulunmaya yönlendirebilmektedir. İnsanlar sağlık konusunda karar vermede zorlanabilmekte, bu durum kriz zamanlarında da ağır kayıplara neden olabilmektedir. Salgın hastalık sebebiyle insanlar birçok fiziki ve ruhsal sorunlarla karşılaşabilmektedir. Zamanlarının çoğunu evde geçirmek zorunda kalan insanların vücutlarında hareketsiz kaldıklarından dolayı çeşitli rahatsızlanmalar ve hastalıklar görülebilir. İnsanlar salgın süreçlerinde psikolojik olarak zorlu dönemlerden geçtiklerinden dolayı kendilerini çoğunlukla keyifsiz ve mutsuz hissedebilmektedirler.

Sağlık personelinin gerekli önlemleri aldığı halde (maske ve eldiven kullanmak, hijyene dikkat etmek vb.) Koronavirüs hastalığına yakalandıkları görülebilmektedir. Bu hastalıktan dolayı da ölenlerin de sayıca fazla olduğu bilinmektedir. Salgın hastalığın çok yoğun olarak görüldüğü bazı ülkelerde doktorlar artık görevlerini yapmak istememektedir. Bunları kendi sağlıklarını muhafaza etmek için istemektedirler. Fakat hastalıkların önüne geçilebilmesi için sağlık personelinin etkin bir şekilde vazifelerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu salgın sürecinde bazı ülkelerdeki huzur evlerinde bulunan yaşlı kimselerin kaderlerine terk edildikleri bilinmekte ve bu yaşlı kişilerin öldükleri görülmektedir.

4. Yöntem

Bu araştırmanın amacı; basın-yayın organlarının Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığıyla ilgili gelişmeleri topluma karşı nasıl yansıttığı ve bu salgın hastalığın turizm sektörünü nasıl etkilediği hakkında insanları bilgilendirmektir. Bu bilgilendirmeler yapılırken de İstanbul ili ön plana çıkarılmıştır. İstanbul'un ön plana çıkarılması, gerek nüfus açısından gerekse de ekonomik gelir sağlama açısından Türkiye'nin ön sıralarında gelen şehirleri arasında yer almasından dolayıdır. Yine aynı şekilde çalışmada; İstanbul halkının Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığına karşı tutumlarının nasıl olduğu, pandemi sürecinde ne tür tedbirlerin alındığı, tedbirlere uyulduğu veya uyulmadığı, hayatlarında ne şekilde bir değişimin söz konusu olduğu, turizm alanındaki olumsuzlukların nasıl gerçekleştiği vb. gibi konulara açıklık getirmeye çalışılmıştır. Hâlihazırda küresel bir sorun olarak insanların karşısına çıkmaya devam eden bulaşıcı hastalıklara karşı alınan önlemler ve bu gelişen salgın problemine karşı ne gibi çözüm önerilerinin getirilebileceği konularında bir bilgi aktarımının yapılması bu çalışmanın diğer amaçlarını oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında İstanbul halkının görüşleri esas alınmış, turizmin geleceği, salgın hastalıktan dolayı alınan önlem, insanların sağlık konusunda ne kadar bilinçli davrandıkları gibi belirli konulara açıklık getirilmiş, bu konulardaki olası sorunların altında yatan nedenler sosyal bakış açısıyla irdelenmiştir. Salgın hastalıklar hususunda gelişen olaylara yeni bir soluk kazandırmak, fikir önerileri sunmak, turizm literatürüne kayda değer yeni bilgiler kazandırmak küresel açıdan önem teşkil etmektedir.

Araştırmanın evrenini; Türkiye, örneklemini ise; İstanbul oluşturmaktadır. Araştırma İstanbul ili ile sınırlandırılmış ve İstanbul dışındaki iller çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırma esnasında yararlanılan kaynaklardan elde edilen bilgilerin objektif bilgileri yansıttığı varsayılmıştır. Ulusal ve uluslararası platformlarda İstanbul ile ilgili gelişen Koronavirüs hastalığı hakkındaki olaylara dikkat çekilmiştir. Ulusal ve uluslararası pek çok internet kaynağından faydalanılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları internet kaynaklarından elde edilmiştir. İnternet kaynaklarından elde edilen bilgiler tarafsız bir şekilde aktarılmaya çalışılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın anlam, önem ve kapsamına uygun olarak turizm ve salgın hastalık konularındaki görüşler ifade edilmeye gayret gösterilmiştir.

Bu çalışmada sosyal bilimlerde araştırma metotlarından olan nitel araştırma metodu kullanılmış ve söz konusu araştırmanın verileri toplanırken doküman analizi tekniği kullanılmış (bu kapsamda ise araştırmanın verilerinin internet kaynaklarından oluştuğu ifade edilebilir) ve araştırma betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada yer alan bütün kaynaklar; 10.03.2020, 14.03.2020, 21.04.2020, 22.04.2020, 07.09.2020 tarihlerinde ve bu tarihlere yakın birkaç günde toplanmış ve analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulguları kısmı ise; çeşitli temalara ayrılmış, bu temalar altında çeşitli bilgiler ifade edilmiş ve bu bilgilere ilişkin de çeşitli yorumlamalarda bulunulmuştur.

5. Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın kapsamında toplanan veriler 4 tema altında sınıflandırılmaktadır. Bu temaların isimleri: “önlem”, “trafik”, “ölüm sayılarına ilişkin farklı bir görüş” ve “ilçelerdeki salgın yoğunluğu” olmaktadır. Temaların içerisinde çeşitli internet kaynaklarından sağlanan bilgiler ve bu bilgilere ilişkin çeşitli yorumlamalar yer almaktadır. İnternet kaynaklarından sağlanan veriler ok işaretleriyle belirtilmektedir, ardından ise ilgili yorumlamalarda bulunulmaktadır.

Tema 1: Önlem

“Görevli memurlar var ama onlarda bile maskeler düzgün değil. Eminönü Meydanı’nda yine ihmal, yine gevşeme vardı. Son 24 saatte vaka sayısı 1673 oldu. Hayatını kaybedenlerin sayısı ise 56. Elbette tedbirlere uyulması konusunda yetkililerden her gün, her dakika çağrılar geliyor ama meydanlara baktığımız zaman çağrılara uyulmadığını görüyoruz. Vatandaşlar sosyal mesafelerine dikkat etmiyorlar. Zaman zaman da maske takmayan vatandaşları görebiliyoruz. Seyyar satıcılarda maske yoktu. Vatandaşların birçoğunun maskesi çenesindeydi. Dondurmacının önündeki tablo her şeyin özeti gibiydi (o esnada röportaj yapılan bir kişi ile ilgili konuşma şöyledir: Valla hiç şu an dikkat eden yok. Gördüğünüz gibi biz yeğenimle maskemizi taktık, mesafeyi de koruyoruz). Dondurmanın eşsiz lezzetine kapılan vatandaşlar virüsü unutmuş gibiydi. Hatta dondurmalarıyla poz veren gençler bile vardı. Eminönü Çarşısı’nın dar sokaklarında ise durum daha da vahimdi (yine o esnada röportaj yapılan bir kişi: kimse saygı göstermiyor, kimse kimseye saygı göstermiyor. Sosyal mesafeye dikkat ediliyor mu? Kimse etmiyor. Suç kendimizde, suç kendimizde, hiç kimsede suç aramayalım, demektedir)” (Akit TV, 2020).

Salgın hastalıklar konusunda en önemli alınan/alınacak tedbirler arasında kuşkusuz maske kullanımı gelmektedir. Fakat İstanbul’daki insanların bazılarının maske kullanmadıkları görülmüştür. Maske kullananların ise birçoğunun maskesinin çenesinde oldukları saptanmıştır. Sosyal mesafe kurallarına ise birçok insanın uymadığı göze çarpmıştır. Hal böyle olunca salgın hastalıklar konusunda insanların etkili bir şekilde bilinçlendirilmeye ihtiyacı olduğu ifade edilebilmektedir. Eminönü gibi tarihi ve turistik değeri yüksek bir alanın yakın zamanlarda eski canlılığına

dönüşebilmesi için insanlar üzerine düşen görevi yerine getirmeliler, yani maske kullanımına, sosyal mesafeye ve hijyene son derece dikkat etmelidirler.

İstanbul Taksim Meydanı'nda ekipler aracılığıyla yapılan Koronavirüs denetimlerinde bugün drone da kullanılmıştır. Drone ile insanlara ihtarlar gerçekleştirilirken kurallara büyük çapta uyulduğu görülmüştür. Beyoğlu, İstiklal Caddesi ve Taksim Meydanı'nda drone'lu polis denetimi gerçekleştirilmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın "Sağlık için, hepimiz için" sloganı ile bütün yurttaki başlattığı Koronavirüs denetimlerinde drone kullanılmıştır. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı olan İHA Büro ekipleri Taksim Meydanı'nda sosyal mesafe ve maske denetimi gerçekleştirdi. "Koronavirüs salgını ile mücadelede yeni bir döneme girmiş bulunuyoruz. Artık kontrollü sosyal hayat dönemindeyiz. Tüm kurallara hassasiyetle uyalım, maskelerimizi takalım, bu dönemi hep beraber aşacağız" biçiminde anonslar gerçekleştirilmiştir. Denetimler esnasında maske takmayan kişiler havadan tespit edilmiştir. Kara ekipleri ise maske kullanmayan kişileri sözlü olarak ve anons yaparak uyarmıştır. Kişilerin önemli ölçüde sosyal mesafe ve maske kurallarına uydukları görülmüştür (bursadabugün, 2020).

Son zamanlarda teknolojinin gelişmesinin etkisiyle beraber salgın hastalıklarının kontrol altına alınabilmesi, insanların denetlenebilmesi amacıyla drone'lar kullanılmaktadır. Bu drone'lar Covid-19 hastalığının yavaşlatılması ve durdurulması amacıyla önemli işlev üstlenmektedir. Salgın hastalığın daha fazla yayılmaması adına gerek havadan drone'lar yardımıyla gerekse de karadan ekipler yardımıyla denetimler yapılmaktadır. Dünya üzerinde ise virüs hakkında pek çok uyarı ve bilgilendirmenin yapıldığı düşünülmektedir.

Türkiye'de 44 insanın ölümüne neden olan Yeni Koronavirüs (Covid-19) İstanbul'da çeşitli ilçelerde görev yapan 24 hemşireye ve aile hekimine bulaşmıştır. "İstanbul Aile Hekimliği Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Kutbettin Demir", sağlık personelinin genel durumlarının iyi olduklarını belirtmiştir. Milliyet'ten Mert İnan'ın haberine göre ise; Dr. Kutbettin Demir, "Birkaç arkadaşımız yatarak tedavi görürken, diğer meslektaşlarımız evlerinde tedaviye devam ediyor. Arkadaşlarımızın sağlık durumlarında endişe edecek bir durum yok" diyerek sözlerini ifade etmiştir. Vatandaşların basit nedenlerden ötürü hastaneye gelmesinden yakınan Dr. Kutbettin Demir, "Hiçbir vatandaşın acil durum ve ihtiyaçlar dışında evlerinden çıkmaması gerekir. Bugün bile avucunun kaşındığını, gözünün seyirdiğini belirterek muayeneye gelenler var. Sağlık merkezleri en riskli yerler. Vatandaşlarımıza 'Acil durumlar dışında gelmeyin' diyoruz" biçiminde sözlerini ifade etmiştir (BirGün Gazetesi, 2020).

Son dönemlerde sağlığa ve sağlık çalışanlarına verilen önem artmış bulunmaktadır. Vatandaşların virüs konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerekmektedir. Gereksiz yere (avuç kaşıntısı, göz seyirmesi vs. gibi) nedenlerle sağlık kurum ve kuruluşlarına başvurulmaması gerekmektedir. Çünkü sağlık merkezleri bu anlamda en riskli yerler olarak dikkat çekmektedir. Dünya genelinde ise bazı doktorların ve hemşerilerin görevlerini yerine getirmemeleri, işlerinden ayrılmaları görülebilmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda Covid-19 salgını hastalığının yavaşlatılması veya tamamen hastalığın önüne geçilmesi

sağlanamayacaktır. Vatandaşların yanı sıra sağlık çalışanları da üzerine düşen görev ve sorumlulukları en iyi şekilde yerine getirmelidirler.

Koronavirüse karşı programlı ve titiz bir mücadele yürüten İstanbul Büyükşehir Belediyesi, yalnızca yönetimi altında bulunan toplu taşıma araçlarında tedbirler almamıştır. Aynı zamanda dolmuş, minibüs ve taksileri de dezenfekte etmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bütün ambulansları hazır duruma getirilmiştir. "Sakın umudunuzu kaybetmeyin" mesajını veren başkan Ekrem İmamoğlu, bütün medya ortamlarında alınan tedbirler hususunda 16 milyon İstanbulluyu bilgilendirmeye devam etmektedir (Türkiye Belediyeler Birliği, 2020).

Pandemi sürecinde İstanbul'da pek çok araç (taksi, dolmuş, otobüs gibi) dezenfekte edilmiş ve edilmektedir. Seyahat hususunda çok dikkatli davranıldığı göze çarpmaktadır. Özellikle toplu taşıma araçlarında, marketlerde dezenfektanların olduğu ve insanların bunları kullanabildiği belirtilmektedir. İstanbulluların pek çok sosyal medya ortamında virüs hakkında bilgilendirildiği ifade edilebilmektedir.

- 3 Haziran: İstanbul Valiliği, ayakta yolcu taşıyan metrobüs, otobüs vasıtalarında; oturan yolcu sayısı kadar (karşılıklı dörtlü koltuklarda iki koltuk kullanılmadan ve karşılıklı yüz yüze gelmeyecek şekilde çapraz oturma düzeniyle) ve ayakta yolcu kapasitesinin üçte biri kadar yolcu alınmasına karar vermiştir (verilen diğer kararlar ise şöyledir: raylı sistem ve metro araçlarında bulunan koltukların tamamı ve ayakta yolcu kapasitesinin %50'si kadar yolcu alınacak, şehir hatları vapurlarında ve deniz motorlarında oturan yolcu kapasitesi kadar yolcu alınacak, maskesiz yolcu alınmayacak, bütün vasıtalarda sıvı el dezenfektanı bulundurulacak ve duraklarda sosyal mesafelerin korunması amacıyla işaretlemeler yapılacaktır).

- 6 Haziran: İstanbul Valiliği, dün şehirde; 394 otel, 2 bin 215 lokanta, 418 park-mesire yeri, 388 spor merkezi, 126 hamam, 2 bin 587 işyeri, 88 AVM, 99 pazar yeri, 2 bin 602 berber, 1430 kahvehane, 6 bin 971 toplu taşıma aracı ve 2 bin 648 taksinin denetlendiğini açıklamıştır.

- 7 Temmuz: "İstanbul Valiliği İl Umumi Hıfzıssıhha Meclisi" tarafından alınan karar ile asker uğurlamaları tamamen yasaklanmıştır (Diken Gazetesi, 2020).

Koronavirüs denetimleri kapsamında toplu taşıma araçlarında alınan önlemler dikkat çekmektedir. Araçlara alınabilecek yolcu sayıları, yolcuların araç içerisinde hangi alanlarda durması gerektiği (belirlenmiş bir alan olmakta ve yolcuların o alanlarda durması gerekmektedir) gibi konulara açıklık getirilmektedir. Çeşitli alanların sıklıkla denetlenmesi (otel, AVM, mesire alanı, lokanta vs. gibi) virüse karşı alınan iyi önlemler arasında yer almaktadır. Şimdiki zamana kadar olan süreçte asker uğurlamaları, virüsün hızlı bir şekilde yayılabileceği çeşitli kutlamaların da (asker eğlencesi, sünnet, nişan, kına gecesi, düğün vb. örnek verilebilmektedir) kısıtlandığı ya da yasaklandığı ifade edilebilmekte ve salgın etkisine bağlı olarak da bu kısıtlama ve yasaklar devam ettirilebilmektedir.

“29 Ağustos Cumartesi: İstanbul kapalı düğünleri, diğer törenleri yasakladı. İstanbul’daki yetkililer, günlük koronavirüs vakaları ve ölüm sayılarının ülke genelinde iki aydan fazla bir süredir en yüksek seviyesine ulaşmasıyla Türkiye’nin en büyük kentinde kapalı düğün ve diğer törenlerin yasaklandığını duyurdu. İstanbul Valiliği, Pazartesi gününden itibaren kapalı düğünlerin, nişanların ve sünnet törenlerinin yasaklanacağını söyledi. Hâlâ devam eden açık hava törenlerine 60 yaş üstü çocuklar ve kişiler yasaklanacak” (Al Jazeera, 2020).

Virüsün hızlı bir şekilde yayılmasında düğün, nişan ve çeşitli kutlamaların (kalabalık bir ortam olacağından dolayı) etkili olacağı düşünülmektedir. Virüsün yayıldığı ilk zamanlardan bu yana yaşlılar ve çocuklar bünyeleri itibarıyla en büyük risk grubunda olan kişiler olmaktadır. Bu açıdan konu ele alındığında bu yaş gruplarının Koronavirüse karşı daha dikkatli olmaları gerekmektedir. Sokağa çıkma yasağına, sosyal mesafe yasağına ve maske takma yasağına uymayanlara verilen para cezası virüse karşı alınan caydırıcı tedbirler arasında yer almakta ve böylece virüsün yayılma hızı bir nebze olsun azaltılmaya çalışılmaktadır.

İstanbul Havalimanı’nda Koronavirüs testi yapılması amacıyla oluşturulan merkezde bugüne değin 1.500 yolcuya hizmet verilmiştir. İstanbul Havalimanı’nda yurt dışından gelen ve dış hatta giden yolcuların Koronavirüs testi yaptırması amacıyla dış hatlar terminalindeki iki ayrı nokta üzerinde toplam 5.000 metrekaarelik alanda oluşturulan merkez, temmuzun başında çalışmalarına başlamıştır. Bugüne değin PCR testi yaptıran yolcuların büyük bir kısmının Almanya’da yaşamını sürdüren gurbetçi yurttaşlardan oluştuğu öğrenilmiştir. Merkezde, yolcuların burun ve boğazlarından alınan sürüntüler, laboratuvarında işlenip neticeleri seri bir biçimde yolculara ulaştırılmaktadır. Test neticeleri pozitif olan yolcular, uçuşları iptal edilip tedavi amacıyla belirlenen hastanelere sevk edilmektedir. Yolculara İngilizce ve Türkçe olarak mail üzerinden neticeler gönderilmekte veya isteğe bağlı çıktı olarak da alınabilmektedir (Anadolu Ajansı, 2020).

Havayolu seyahatleri öncesinde yapılan Koronavirüs testleri turizm ve seyahat anlamında önem teşkil etmektedir. Özellikle yurt içi ve yurt dışı yapılan seyahatlerde insanlar kendilerini huzursuz ve mutsuz olarak hissedebilmektedirler. Bu noktada virüse karşı alınan en iyi güvenlik önlemlerinden bir tanesi de havalimanlarında uygulanabilmekte ve turistleri, yolcuları da güven içerisinde hissettirebilmektedir.

Türk Hava Yolları’nın 3 Mart 2020 tarihinde İstanbul’dan Singapur’a uçuş gerçekleştiren TK54 sayılı uçağında bulunan bir yolcuya yapılan Koronavirüs testinin pozitif çıktığı öğrenilmiştir. Ulaştırma Bakanlığı, bir yolcuya yapılan Koronavirüs testinin pozitif çıktığının görülmesi sonrası Türkiye’ye dönüş için planlanan TK55 sefer sayılı uçuşun da iptal edildiğini ifade etmiştir. Ulaştırma Bakanlığı ayrıca, uçaktaki öteki yolcularla da temasa geçildiğini bildirmiştir (Yeniçağ Gazetesi, 2020).

Yolcu uçaklarındaki yolcularda Koronavirüs görülmesi, bulunulan destinasyon hakkında olumsuz bir izlenim yaratabilmektedir. Turistlerin söz konusu destinasyonla

ilgili düşünceleri değişebilmekte, destinasyona karşı güven duygusu azalabilmekte ve tur planlarını ya ileri tarihe erteleyebilmekte ya da tamamen iptal edebilmektedirler.

İstanbul'da Koronavirüs tedbirleri kapsamında spor yapmak, sahilde yürüyüş yapmak ve balık tutmak gibi etkinlikler yasaklanırken yurttaşlara evde kalmaları hususunda çağrılar yapılmaktadır. Fakat yapılan bütün çağrılara karşın Beşiktaş'ta yurttaşlar sahile inip yürüyüş yapmayı sürdürmüştür. İstanbul Fatih'te de alışveriş yapan bazı yurttaşların sosyal mesafe kuralına uymadıkları fotoğraflanmıştır. Fatih ilçesinde sosyal mesafeye uymayan kişilerin yanı sıra bankta eldivensiz ve maskesiz oturan insanlar da dikkat çekmiştir. Kadınlar Pazarı'nda da zaman zaman bazı kadınların sosyal mesafe kuralını hiç hesaba katmadıkları da gözlemlenmiştir (NTV, 2020).

Koronavirüs insanların yaşamlarında unutulmaz izler bırakmaktadır. Birçok sektör bu virüsten dolayı faaliyetlerine devam edememektedir. İnsanlar gerekli önlemleri almadığı takdirde (virüs hakkında verilen bilgilere uymama ve yasakları önemsememe gibi) bu virüs uzun zamanlar varlığını devam ettirecektir. Bu süre zarfında da insanlar fiziksel ve zihinsel olarak zor günler geçirmeye devam edecektir.

Bütün dünyayı etkileyen Koronavirüs salgınında yeni gelişmeler görülmeye devam etmektedir. Alınan tedbirler sonrası vaka ve ölüm sayısında yaşanan azalmayla beraber normalleşme sürecine geçilmiş, kafe ve yeme-içme mekânlarının birtakım kurallar dâhilinde hizmet vermeyi sürdürmesine karar verilmişti. Fakat bilhassa İstanbul'daki bazı işletmelerin bu kurallara uymadıkları görülmüştür. "Sağlık Bakanlığı Bilimsel Danışma Kurulu" Koronavirüs normalleşme süreci amacıyla hazırladığı rehberde önemli ayrıntılara dikkat çekmiştir. Rehberde mekânlar için masalar arası mesafeyi 1,5 metre, yan yana olan masalar için olan mesafeyi minimum 60 santimetre olarak belirlemiştir. Normalleşme süreciyle birlikte açılan büfe, bar, restoran ve kafelerin pek çoğu uyarılara ve kriterlere uyarken, bazı işletmelerin ise eski alışkanlıklarına devam ettikleri gözlerden kaçmamıştır. Mekânlardaki en büyük sorun, çalışanlar ile müşteriler arasında uyulması gereken 1 metre kuralında yaşanmaktadır. Normalleşme sürecine uyum sağlamaya çalışan İstanbul'da bar, kafe ve restoranlar açılmıştır. İşletmelerin büyük bir bölümünün maske ve sosyal mesafe kurallarına uydukları gözlemlenirken, bazı işletmelerin eskisi gibi hiçbir kısıtlama olmaksızın müşteri ağırlaması dikkat çekmiştir. İstanbul'un en işlek ilçelerinden olan Beşiktaş, Nişantaşı ve Beyoğlu üçgeninde sosyal mesafe düzenlemelerine uymayan işletmelerin genellikle küçük çaplı büfe, bar ve kafelerden oluştuğu dikkatlerden kaçmazken, restoranların masa düzenlemeleri ise Covid-19 tedbirlerine uygun biçimde konumlandırılmış bir durumda olmaktadır. Beşiktaş'ta bilhassa balık pazarında bulunan restoranların oturma düzeninde herhangi bir değişiklik gerçekleştirmedikleri gözlemlenmiştir. Sinanpaşa Camii'nin arka bölümünde yer alan ve salgın hastalık öncesi dolup taşan çay bahçelerinde ise sosyal mesafe kurallarına uygun masa düzenlemesi yapılmıştır. Zabita ekiplerinin denetimlerini artırdığı Beşiktaş ilçesinde, kafelerdeki masalara dezenfektanlar konulurken, masa düzenlemelerinin de sosyal mesafe kurallarına uygun bir biçimde yapıldığı görülmüştür. Beşiktaş Çarşısı esnafı ise normalleşme sürecinin ikinci gününde de siftahsız dükkânlarını kapattıklarından

dolayı yakınmışlardır. Nişantaşı'nda da pek çok işletmenin sosyal mesafe kurallarına uygun olarak düzenleme yaptıkları görülmüştür. Abdi İpekçi Caddesi'ndeki alt yapı çalışmaları sebebiyle pek çok restoran ve mekânın henüz açılmadığı Nişantaşı ilçesinde bulunan bazı kafelerdeki masa standardının 1,5 metre kriterinden uzak olduğu dikkatlerden kaçmamıştır. Beyoğlu'nda ise restoranların neredeyse tümünün 1,5 metre mesafe kuralına uyduğu görülmüştür. İstiklal Caddesi girişinde zabıta ekiplerinin yurttaşlara ücretsiz maske ve dezenfektan stantları kurduğu görülmüştür. Ara sokaklardaki bazı kafelerde ise mesafe kuralına uyulmaması dikkatlerden kaçmamıştır, Nevizade'de her masaya uyarı levhası konulsa da sıklığı devam ettiği tespit edilmiştir. Çiçek Pasajı'ndaki pek çok işletmenin müşteri yetersizliği sebebiyle açılmaması dikkat çekmiştir. Buradaki işletme sahipleri Koronavirüs pandemisi öncesindeki günleri mumla aradıklarını belirtmişlerdir (Fotomaç Gazetesi, 2020).

İstanbul ili, hem nüfusunun hem de ekonomik faaliyetlerinin yüksek olmasından dolayı Türkiye'nin ön sıralarında gelen şehirleri arasında bulunmaktadır. Bazı ilçelerinde Koronavirüs önlemlerine uyulduğu bazı ilçelerinde ise bu önlemlere uyulmadığı görülmektedir. Bazı bölgelerde ücretsiz olarak maske ve dezenfektan dağıtıldığı da görülmektedir. Bazı bölgelerde ise müşteri yetersizliğinden dolayı yakınılmakta ve bu yüzden dolayı da dükkânlarını açmayanlar olabilmektedir.

Tema 2: Trafik

Koronavirüs kaygısı, İstanbulluların toplu taşıma araçlarını kullanmaları yerine özel araçlarını tercih etmelerine sebep olmuştur. Özellikle son günlerde İstanbul'da artan trafik dikkat çekmektedir. Koronavirüs salgını İstanbul trafiğine de yansımıştır. Salgın korkusu yaşayan insanların toplu taşıma araçlarını kullanmaları yerine özel araçlarını tercih etmeleri, özellikle son günlerde İstanbul'da il trafiğinin had safhaya yükselmesine neden olmuştur. Trafiğe çıkan araçların sayısındaki artış sebebiyle şirket ve plazaların otoparklarında yer bulmak da zorlaşmıştır (Dünya Gazetesi, 2020).

Virüsün daha fazla yayılmaması ve virüse yakalanmamak amacıyla toplu taşıma araçları kullanmak yerine özel araçları kullanan kişilerin sayısının yüksek olduğu gözlemlenebilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak da trafik sorunu daha fazla görülmektedir. İnsanların kullanabilecekleri zaman kısaltmakta (yani trafikte daha az vakit geçirecek iken daha çok vakit geçirecektir), otopark alanlarında özel araçlar için yer bulunmak zorlaşacak, özel araçlardan çıkan karbonmonoksit gazı doğaya daha çok zarar verecektir (ozon tabakasının delinmesi daha çok hızlanacaktır). İnsanlar söz konusu durumlar sonucunda sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve turistik açılarından olumsuz etkileneceklerdir. Turizm de insan odaklı bir sektör olduğundan dolayı bu olumsuz gelişmelerden en çok etkilenen sektörlerin ilk sıralarında yer aldığı ifade edilebilir.

Tema 3: Ölüm Sayılarına İlişkin Farklı Bir Görüş

"The New York Times'ın İstanbul'daki ölüm kayıtlarından derlediği veriler, Türkiye'nin Koronavirüs kaynaklı resmi rakamlardan ve açıklamalardan çok daha

büyük bir felaketle boğuştuğunu gösteriyor. Şehir, son iki yılın haftalık ortalamalarına göre 9 Mart'tan 12 Nisan'a kadar beklenenden yaklaşık 2.100 daha fazla ölüm kaydetti; bu süre zarfında yetkililerin bildirdiklerinden çok daha fazla. Tüm bu ölümler doğrudan Koronavirüse atfedilebilir olmasa da, rakamlar salgının başlangıcına denk gelen ölümlerde çarpıcı bir sıçramaya işaret ediyor, bu da araştırmacılar tarafından pandeminin sisini kesmek ve değerlendirmek için kullanılan bir ön gösterge'' (The New York Times, 2020).

İnsanlar arasında Yeni Tip Koronavirüs (Covid-19) hastalığından dolayı hayatını kaybedenlerin sayısının olduğundan daha az gösterildiği, açıklanmak istenmediği gibi düşünceler söz konusu olabilmektedir.

Tema 4: İlçelerdeki Salgın Yoğunluğu

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın paylaştığı İstanbul Koronavirüs vaka haritasında vaka yoğunluğunun nüfusun çok olduğu bölgelerde yani kıyı ve kıyı alanlarına yakın olan ilçelerde toplandığı gözlerden kaçmamıştır. Özellikle Ümraniye, Kadıköy, Üsküdar, Ataşehir, Kartal, Maltepe, Sultanbeyli, Pendik, Beşiktaş, Fatih, Eminönü, Arnavutköy, Bakırköy, Zeytinburnu, Beylikdüzü, Esenyurt, Avcılar, Bağcılar, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Bayrampaşa ve Esenler ilçelerinde vakaların büyük bir kısmının toplandığı görülmektedir (Haber7.com, 2020).

Koronavirüs vakalarının İstanbul'un yoğun nüfuslu olan ilçelerinde daha çok görüldüğü ifade edilebilmektedir. İnsanların yoğun yaşadığı yerlerde ekonomik, turistik ve sosyal faaliyetler daha çok olmaktadır. Söz konusu faaliyetlerin de salgın hastalıklarının etkilerinin artmasında etkin olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Basın-yayın organlarının Covid-19 virüsünü topluma karşı nasıl yansıttığının, bu yansıtma durumunun toplum üzerinde nasıl bir etki yarattığının bilinmesi ulusal ve küresel ölçekte önemli olarak görülmektedir. Yeni Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalığı insanların yaşamında köklü değişimlerin yaşanmasına sebep olmuş ve pek çok sektörü olumsuz şekilde etkilemiştir. Bu sektörlerin en başlarında da turizm sektörü gelmektedir. Turizm içerisindeki pek çok faaliyette (yeme-içme, konaklama, ulaşım, rekreasyon gibi) azalmalar ve durmalar görülmüştür. Nüfus ve ekonomik gelir elde etme açısından en ön sıralarda gelen İstanbul ili turizm faaliyetlerinin gerilemesinden dolayı zor günler geçirmektedir. İnsanlar işsiz kalmakta, ekonomik geçim sıkıntısı yaşamakta, bunlar da insanların davranışlarına etki edebilmektedir. Covid-19 hastalığı zaten hayatı durma noktasına getirmişken, insanların eski günlerindeki gibi zamanlarını geçirmeleri beklenememektedir. Bu salgın hastalık hâlihazırda sürmekte olup turizm sektörüne de olumsuz etkileri devam etmektedir. İstanbul'da bir dönem seyahatler kısıtlanmış, şehir dışına çıkma yasağı konulmuştur. Parklar, bahçeler, oteller, restoranlar, kafeler, mesire alanları, kahvehaneler, kuaförler vb. alanlar kapatılmıştır. İstanbul halkı sosyolojik, psikolojik, turistik ve ekonomik anlamda zor zamanlar geçirmiştir ve günümüzde bu zor zamanların devam ettiği de ifade edilebilir. İstanbul'daki salgın ile ilgili basında yer alan üzücü haberlere

rastlanılmıştır. Sosyal mesafe kurallarına uymayanların, maske takmayanların (bu noktada şu ayrıntı da dikkat çekmiştir; maskesi olanların ya maskesi çenesinde, ya burun delikleri açık olarak maske takılmış ya da maskelerini tamamen ceplerinde taşımaktalar) ve eldiven takmayanların sayısının bir hayli fazla olduğu ifade edilebilmektedir. İstanbul'da drone'lar ile havadan, ekipler tarafından da karadan denetlemeler yapılmaktadır. Bu denetlemeler esnasında maske takmayan, sosyal mesafelere riayet etmeyen ve sokağa çıkma yasağının olduğu zamanlarda kurallara uymayan kişiler belirlenmeye ve gereği yapılmaya çalışılmaktadır. Toplu taşıma araçlarına da maskesiz binilememekte, toplu taşıma araçlarında dezenfektan bulundurulmakta ve bu tür araçlar belirli zaman dilimlerinde dezenfekte edilmektedir. Salgın sürecinde İstanbul'da pek çok önlemin alındığı görülmektedir. İstanbul ilindeki nüfusu yoğun olan ilçelerde salgının daha fazla görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Salgın, İstanbul trafiğinin de artmasına neden olmakta ve insanların trafikte daha fazla zaman geçirmelerine sebebiyet vermektedir. The New York Times'ın görüşüne göre İstanbul'da salgından hayatını kaybedenlerin sayısının daha fazla olduğu öne sürülmüş fakat bu konuda etkili ve kesin deliller ortaya konmamıştır.

İstanbul halkının Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığına karşı bakış açıları farklı olmaktadır. Herkes bu salgın hastalığın en kısa zaman da bitmesini umut etmektedir. Virüs önlemlerine İstanbul halkının bir bölümünün uyduğu, bir bölümünün ise uymadığı yönünde bilgiler saptanmıştır.

Pandemi sürecinde kitle iletişim araçlarından (gazete, televizyon, internet vs.) salgın hastalıkla ilgili belirli zaman aralıklarında ve önemli görülen zamanlarda bilgilendirmeler ve uyarılar yapılmıştır ve bunlar günümüzde de yapılmaya devam etmektedir.

Salgınla ilişkili olarak turizm alanındaki gelişmeler yavaşlamış ve neredeyse durma noktasına gelmiştir. İnsanların seyahatleri sınırlandırılmıştır (zamanında il dışına seyahat yasağı yapılmıştır, pek çok ülke de sınırlarını kapatıp dış ülkelere ziyaretçi kabul etmemiştir). Bu durumlar, turizm faaliyetlerinin yavaşlamasına neden olmuştur. Ama bu durumlar salgın hastalığın kontrol altında tutulabilmesi için alınan en önemli güvenlik önlemlerinden sayılmakta ve son derece hayati önem arz etmektedir.

İstanbul halkı salgın hastalığın devam ettiği şu zamanda hayatlarında pek çok değişim yaşamıştır; pandemi döneminin en etkili olduğu zamanlarda iş yerlerinin çoğu kapatılmıştır. Yakınları hastalığa yakalananlar ve bu hastalıktan dolayı da hayatlarını kaybedenler olmuştur. Ruhsal ve fiziksel olarak bunalımlı ve zor günler geçirmektedirler. Basın-yayın organlarının da en objektif halleriyle salgın hastalıkla ilgili olan İstanbul'daki gelişmeleri vatandaşlara iletmeye çalıştıkları düşünülmektedir.

Ülkeler salgın hastalığın yavaşlaması ve tamamen durdurulması açısından kendi kararlarını uygulamaktadırlar. Bunlara ek olarak da salgın hastalıktan nasıl korunulur, alınacak önlemler nelerdir ve benzeri gibi konularda insanlar yoğun olarak bilgilendirilmeye çalışılmaktadır. Yine aynı şekilde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) de salgın ile ilgili gelişmeleri tüm dünyayla paylaşmaktadır.

Yeni Koronavirüs (Covid-19) hastalığından dolayı turizmin geleceği çok parlak görünmemektedir. Turizm sektörünü en çok etkileyen etkenler arasında; krizler, terör,

salgın hastalıklar gelmektedir. Turizm, yapısı gereği insan odaklı olduğu için toplumsal olaylardan en çok etkilenen sektörlerin arasında yer almakta ve bu da turizm etkinliklerinin yavaşlamasına veya tümüyle durmasına neden olmaktadır.

İstanbul'da yaşayan halkın zaman zaman Koronavirüs tedbirlerine uymadıkları görülmektedir. Bazen sosyal mesafe kurallarına uymadıkları görülmektedir, bunun nedeni olarak da bilinçsizlik örnek gösterilebilmektedir. Bazen de dış çevrede maske kullanmadıkları veya maskeyi yanlış şekilde kullandıkları görülmektedir, bunun nedeni olarak dışarıda yemek yenilmesi, su ya da sigara içilmesi veya tümüyle bilinçsiz davranılması örnek gösterilebilmektedir.

Salgın hastalık konusunda vatandaşları zarar gören çoğu ülke Çin'e tazminat davası açmıştır. Pek çok ülke bu salgın hastalığının Çin'den diğer ülkelere yayılmadan kontrol altında tutulması gerektiği düşüncesinde hemfikirdirler. Özellikle ABD bu salgın hastalığın Çin'deki bir laboratuvarından dünyaya yayılabildiği fikri üzerinde durmaktadır.

Yerel halk ve turistler salgın hastalıklara karşı tedbiri elden bırakmayıp üstlerine düşen sorumlulukları tam olarak yerine getirdikleri takdirde bu salgın zamanları daha az hasarla atlatılıp, turizm açısından ekonomik ve sosyal açılardan ilerlemeler kaydedilebilecektir.

Basın-yayın organları tarafından iletilen salgın hastalığa ilişkin haber ve bilgiler dikkate alınmalı; sosyal mesafe, maske ve hijyen kurallarına uyulmalı, eller sık sık yıkanmalı, sık aralıklarla sıvı tüketilmeli (boğaz kuru kalmamalı), vücut direnci yüksek tutulmalıdır.

Turizm paydaşları belli zaman aralıklarında toplanıp salgın hastalıklar konusunda birtakım çalışmalar gerçekleştirmelidirler. Örneğin; insanların gerçek hayatlarından kesitler sunulan bir belgesel (konuya ilişkin olarak da salgın hastalığın zararları, bulaşma yolu ve insanların hayatında bıraktığı derin izler gözler önüne serilebilir), sinema filmi, reklam, tiyatro vb. gibi faaliyetler (önemli olan teorikten daha çok pratik olarak insanların bilinçlendirilmesi sağlanmalı) yapılmalı ve insanların bilgilerine sunulmalıdır. Gerekirse ödüllendirme ve cezalandırma yöntemleri de en etkili şekilde değerlendirilerek bu salgın konusunda olumlu gelişmelerin sağlanması amaçlanmalıdır. Unutulmamalıdır ki herkes taşın altına elini koymadığı sürece mevcut salgın sorununun çözümü daha da uzun zaman alacaktır. Bu durum da insanları hem kişisel hem de sosyolojik açılardan yıpratmaya devam edecektir.

İnsanların "evde kalın" çağrısına ve sokağa çıkma yasaklarına uymaları ve uymayanların uyarılmaları gerekmektedir. İnsanların; sosyal mesafe, maske kullanımı ve hijyen kurallarına olabildiğince dikkat etmeleri gerekmektedir. İnsanların yanlarında; kuru mendil, ıslak mendil, kolonyalı mendil, kolonya, dezenfektan, yedek maske taşımaları ve bu nesnelere ihtiyaç duydukları her an kullanmaları önerilmektedir.

Kaynakça

- Acar, Y. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 7-21.
- Akın, L., Emiroğlu, N., Özcebe, H. ve Tumay, Ş. (1996). *Sağlık Müdürlüğü, Sağlık Ocağı ve Sağlık Evi Düzeyinde Bulaşıcı Hastalık Salgınları ile Mücadele Yöntemleri*. Ankara: Sağlık Bakanlığı.
- Aksakoğlu, G. ve Ellidokuz, H. (1996). *Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş İlkeleri*. İzmir: Açılım Yayıncılık.
- Atabey, S. ve Yokuş, İ. (2016). Küresel Isınmanın Artış Nedenlerinin Su Kaynakları ve Turist Sağlığı Üzerindeki Yansımaları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (54), 188-203.
- Aydın, E. (2006). Türkiye’de il sağlık yöneticilerinin bulaşıcı hastalık salgınları ve kontrolü konusundaki bilgi düzeyleri uygulamaları ve salgınlarla ilgili veriler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Beaglehole, R., Bonita, R. & Kjellström, T. (1993). *Basic Epidemiology*. World Health Organization, Geneva, 97-105.
- Bilal, A. K. ve Sevin, H. D. (2000) Turist Sağlığı ve Turist Sağlığı İmkânları Açısından Antalya Bölgesinde Bir İnceleme. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 5(1).
- Caballero-Danell, S. & Mugomba, C. (2007). Medical tourism and its entrepreneurial opportunities-a conceptual framework for entry in to the industry, Unpublished Master's Thesis, Göteborg University, School of Business, Economics and Law, Tourism and Hospitality Management Master Thesis, Gothenburg, Sweden.
- Crouch, G. I. & Ritchie, J. R. B. (1999). Tourism, Competitiveness and Societal Prosperity. *Journal of Business Research*, 44 (3), 137-152.
- Çeti, B. ve Ünlüönen, K. (2019). Salgın Hastalıklar Sebebiyle Oluşan Krizlerin Turizm Sektörü Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 109-128.
- Çılginoglu, H. (2018). Uluslararası sağlık turizminin ekonomik, hukuki ve idari yönden değerlendirilmesi: Türkiye’deki hastaneler üzerinde örnekleme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Eren, N. (1989). Bazı Salgın Hastalıkların Öyküsü. HÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yayını, No: 89/47, Kısa Dizi No: 8, Ankara.
- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1994). *Turist Sağlığı*. Ankara: Aydoğdu Ofset.
- Köşker, H. (2017). Krizlerin Turizm Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma: 2016 Yılı Türkiye Örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 216-230.
- Öztek, Z. (1998). *Halk Sağlığı Sözlüğü*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü.
- Pike, S. (2005). Tourism Destination Branding Complexity. *Journal of Product & Brand Management*, 14 (4), 258-259.
- Quilty, B. J., Clifford, S., CMMID nCoV Working Group, Flasche, S. & Eggo, R.M. (2020). Effectiveness of airport screening at detecting travellers infected with novel coronavirus (2019-nCoV). *EuroSurveill*, 2020, 25(5), pii=2000080. DOI: 10.2807/1560-7917.ES.2020.25.5.2000080.
- Rezende-Parker, A. M., Alastair, M. M. & Ismail, J. A. (2003). Dazed and Confused? An Exploratory Study of the Image of Brazil as a Travel Destination. *Journal of Vacation Marketing*, 9(3), 243-259.
- Ritchie, B.W. (2004). Chaos, Crisis and Disaster: A Strategic Approach to Crisis Management in the Tourism Industry. *Tourism Management*, 25, 669-683.

ÇAM, O. ve ÇILGINOĞLU, H. (2021). Basın-Yayın Organlarının Yeni Koronavirüs (Covid-19) Hastalığıyla İlgili Gelişmeleri Topluma Yansıtmaları ve Bu Salgın Hastalığın Etkilerinin Turizm Açısından İrdelenmesi: İstanbul İli Örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 130-150.

Tezcan, S. (1992). *Epidemiyoloji Tıbbi Araştırmaların Yöntem Bilimi*. Ankara: Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı.

Tezcan, S., Akın, L., Aktulay, G., Altıntaş, H., Doğan, B., Özcebe, H., Şahin, N. (1995). Epidemiyoloji ve Halk Sağlığı Epidemiyolojinin İlkeleri. *Uygulamalı Epidemiyoloji ve Biyoistatistiğe Giriş, Ders 6, Salgın İncelemesi, CDC*.

Therkelsen, A. (2003). Imagining Places: Image Formation of Tourists and Its Consequences for Destination Promotion. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 3 (2), 134-150.

Wilson, M. E. & Chen, L. H. (2020). Travellers Give Wings to Novel Coronavirus (2019-nCoV). *Journal of Travel Medicine*, 27(2). DOI: 10.1093/jtm/taaa015.

İnternet Kaynakçası

Akit TV. (2020). İstanbul'da COVID-19 Tedbirlerine Uyulmuyor! <https://akittv.com.tr/video-galeri/5782-istanbulda-covid-19-tedbirlerine-uyulmuyor> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Al Jazeera. (2020). Koronavirüs Vakaları Arttıkça İstanbul Kapalı Düğünleri Yasakladı: CANLI. <https://www.aljazeera.com/news/2020/08/case-coronavirus-reinfection-identified-live-news-200829013820307.html> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Anadolu Ajansı. (2020). İstanbul Havalimanı'nda 1500 Yolcuya Koronavirüs Testi Yapıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/istanbul-havalimaninda-1500-yolcuya-koronavirus-testi-yapildi/1912721> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

BirGün Gazetesi. (2020). İstanbul'da 24 Aile Hekimi ve Hemşirede Koronavirüs Çıktı. <https://www.birgun.net/haber/istanbul-da-24-aile-hekimi-ve-hemşirede-koronavirus-cikti-293132> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

bursadabugün. (2020). Drone'lu Corona Virüs Denetimi. <https://www.bursadabugun.com/haber/drone-lu-corona-virus-denetimi-1329027.html> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Deutsche Welle. (2020). Salgın Hastalık Korkusu: Yeni Corona Virüsü Hakkında Bilinenler. <https://www.dw.com/tr/salg%C4%B1n-hastal%C4%B1k-korkusu-yeni-corona-vir%C3%BCs%C3%BC-hakk%C4%B1nda-bilinenler/a-52108231> [Erişim Tarihi: 14.03.2020].

Diken Gazetesi. (2020). Corona Önlemleri. <http://www.diken.com.tr/corona-onlemleri/> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Dünya Gazetesi. (2020). İstanbul'da 'Koronavirüs' Trafığı. <https://www.dunya.com/gundem/istanbulda-koronavirus-trafigi-haberi-464561> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Fotomaç Gazetesi. (2020). Son Dakika Corona Virüsü Haberleri: İstanbul'da Tehlike Sürüyor! Ara Sokakları Kullanmayın. <https://www.fotomac.com.tr/galeri/aktuel/son-dakika-corona-virusu-haberleri-istanbulda-tehlike-suruyor-ara-sokaklari-kullanmayin/15> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Haber7.com. (2020). İstanbul'da Corona Virüsün Yoğun Olduğu İlçeler Açıklandı? İşte İstanbul Vaka Haritası! <https://www.haber7.com/guncel/haber/2961294-istanbulda-corona-virusun-yogun-oldugu-ilceler-aciklandi-iste-istanbul-vaka-haritasi> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

<https://www.sorhocam.com/konu.asp?sid=1481&endemi--epidemi-ve-pandemi-nedir.html> [Erişim Tarihi: 22.04.2020].

NTV. (2020). İstanbul'da Bugün (Corona Virüs Etkisi). https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/istanbulda-bugun-corona-virus-etkisi,g54dC5j4r0iqCRVRpSwyIA/568hEmSlg0OAx5AoKSk_Cg [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

ÇAM, O. ve ÇILGINOĞLU, H. (2021). Basın-Yayın Organlarının Yeni Koronavirüs (Covid-19) Hastalığıyla İlgili Gelişmeleri Topluma Yansıtma ve Bu Salgın Hastalığın Etkilerinin Turizm Açısından İrdelenmesi: İstanbul İli Örneği. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1): 130-150.

T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2020a). Covid-19 Yeni Koronavirüs Hastalığı Nedir? <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirus-hastaligi-nedir> [Erişim Tarihi: 14.03.2020].

T. C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2020b). COVID-19 (SARS-CoV2 Enfeksiyonu) Rehberi 11 Mart 2020 Versiyonu. https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=covid-19_rehbersunum-11mart.pdf [Erişim Tarihi: 21.04.2020].

The New York Times. (2020). İstanbul Ölüm Ücreti, Türkiye'nin Daha Geniş Bir Koronavirüs Felaketini Sakladığını İfade Ediyor. <https://www.nytimes.com/2020/04/20/world/middleeast/coronavirus-turkey-deaths.html> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

Türkiye Belediyeler Birliği. (2020). İstanbul Bülteni Korono Virüs Temasıyla Yayınlandı. <https://www.tbb.gov.tr/basin-ve-yayin/covid-19/belediyelerimizden-covid-19-haberleri/istanbul-bulteni-korono-virus-temasiyla-yayinlandi/> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].

UNWTO, Tourism and Coronavirus Disease (COVID-19). (2020). <https://www.unwto.org/sustainable-development/resilience-of-tourism> [Erişim Tarihi: 10.03.2020].

Yeni Medya. (2020). Yazı Dizisi: Pandemi Günlerinde Yeni Medya, Zaman ve Tüketim Alışkanlıklarımız. <https://yenimedya.wordpress.com/2020/04/20/yazi-dizisi-pandemi-gunlerinde-yeni-medya-zaman-ve-tuketim-aliskanliklarimiz/> [Erişim Tarihi: 21.04.2020].

Yeniçağ Gazetesi. (2020). İstanbul'dan Kalkan Uçakta Corona Virüs Çıktı! <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/istanbuldan-kalkan-ucakta-corona-virus-cikti-270658h.htm> [Erişim Tarihi: 07.09.2020].